

в)

Рис. 1. Сучасні феромонні пастки: а) пастка Ліндгрена; б) пастка "Ракета"; в) пастка "Дельта"

УДК 632.4:633.854.78

Б. М. Шишкін²¹, аспірант

Державний біотехнологічний університет

ШКІДЛИВІСТЬ ХВОРОБ СОНЯШНИКУ ГРИБНОЇ ЕТІОЛОГІЇ

Соняшник – головна олійна культура України, а для багатьох господарів ще й основна економіко утворювальна культура. Передусім його вирощують для переробки на олію, яку потім використовують у харчовій та інших галузях промисловості.

Зростання площ під соняшником призводить до недотримання сівозмін у господарствах, подекуди до повторного вирощування культури на одному полі два роки і більше, накопичення рослинних решток на полях, збільшення засміченості посівів бур'янами, які також є резерваторами збудників хвороб. Ці чинники сприяють поширенню хвороб і шкідників. Тому захист посівів соняшнику – важливий елемент у технології його вирощування.

Щоб надійно захистити соняшник від хвороб, потрібно дотримуватись основних правил вирощування культури, розуміти біологію не тільки рослини, а ще і самого патогена який нещадно нищить майбутній врожай.

²¹ Науковий керівник – канд. с.-г. наук, доцент Жукова Л. В.

Соняшник можуть уражувати понад 20 видів збудників хвороб грибної етіології. Ми розглянемо шкідливість трьох із них: альтернаріозу, септоріозу та фомозу.

Україні альтернаріоз набув поширення нещодавно. Хвороба вражає усі частини рослини, викликаючи їх відмирання. Стійких до альтернаріозу сортів і форм не виявлено.

Види *Alternaria* зберігаються у вигляді міцелію в пошкоджених рослинних рештках, які знаходяться в ґрунті та рідше на поверхні пошкоджених насінин. Масове зараження під час вегетації здійснюється конідіями через повітря. Найбільш швидко зараження відбувається за дощової та теплої (+15...+30 °С) погоди, оскільки для проростання конідій необхідна волога. На уражених органах рослин з'являються темні плями різної форми і розміру. Плями на листках мають характерну кутасту форму і добре помітні на зеленому фоні. Уражені листки засихають і відпадають. Альтернаріоз на кошиках вражає передусім листки обгортки, швидко поширюючись далі. Розвитку альтернаріозу сприяють дощова погода і ранкова роса. У липні-серпні плями вкривають листя, стебла і кошики, спричинюючи їх засихання. В ураженому кошику насіння недорозвинене або не утворюється взагалі.

Септоріоз може проявлятися протягом усього вегетаційного періоду рослин соняшнику та інтенсивно розвиватися на листках. Уражені ділянки поступово стають темно-бурими, обмежені жилками листка, що зумовлює їхні неправильні контури. В дощову погоду уражена тканина часто випадає і листя стає дірчастим. При сильному розвитку хвороби плями зливаються і листя передчасно засихає. Характерною діагностичною ознакою септоріозу є наявність на поверхні уражених ділянок дрібних чорних крапок – пікнід патогену.

Влітку, при сприятливих умовах для розвитку інфекції, симптоми хвороби спостерігаються і на кошиках, частіше на листках обгортки у вигляді бурих відносно великих плям. Хвороба проявляється при надмірному зволоженні.

Фомоз проявляється протягом усього періоду вегетації соняшнику. Уражуються всі надземні органи рослин, але найчастіше – стебла. Водночас найінтенсивнішого розвитку фомоз набуває наприкінці вегетації – в період дозрівання.

На листках нижніх ярусів з'являються темно-бурі плями, які поступово збільшуються й уражують черешки, а потім – стебло. Листя в'яне, поникає, засихає не опадаючи.

Найхарактерніші симптоми фомозу можна спостерігати на стеблах. Зокрема, у місці прикріплення черешків уражених листків з'являються темно-коричневі плями. Останні, розростаючись, зливаються і повністю пошкоджують стебло, яке чорніє. Іноді за сильного розвитку хвороби відбувається розтріскування ураженої тканини соняшнику.

За інтенсивного розвитку хвороби в ранньому віці рослин останні часто відмирають. Проявлення фомозу в другій половині вегетації призводить до зниження продуктивності рослини та погіршення якості її насіння. Недобір урожаю може становити 25 %.

При сильному ураженні хворобами, соняшник може втратити значну кількість врожаю, а насіння втрачає олійність, стає щуплим. Інтенсивний розвиток хвороб може призвести до загибелі рослин соняшнику, що є дуже небажаним.

Посилання

1. Десять найбільш поширених хвороб соняшнику. (Електронний ресурс). [Режим доступу: <https://superagronom.com/articles/576-fakti-pro-10-naybilsh-poshirenih-hvorob-sonyashnika>].
2. Комплексні системи захисту сільськогосподарських культур від хвороб / за ред. В. П. Туренка, М. О. Білика. Харків: Майдан, 2019. 330 с.
3. Малина Т., Польова А. На що хворіє соняшник? (Електронний ресурс). [Режим доступу: <https://www.syngenta.ua/news/sonyashnik/na-shcho-hvoriie-sonyashnik>].
4. Розвиток хвороб соняшнику. (Електронний ресурс). [Режим доступу: <http://agro-business.com.ua/agro/ahronomiia-sohodni/item/23334-rozvytok-khvorob-soniashnyku.html>].
5. Соняшник: шкідники й хвороби. (Електронний ресурс). [Режим доступу: <https://agrolife-lubny.com.ua/dovidnyk/2-soniashnyk-shkidnyky-i-khvoroby>].

УДК 632.7 : 633.853.494

М. О. Яременко, аспірант, **С. В. Станкевич**, канд. с.-г. наук, доцент,
В. Д. Занков, аспірант

Державний біотехнологічний університет

ШКІДНИКИ ГЕНЕРАТИВНИХ ОРГАНІВ РІПАКА В УКРАЇНІ

Протягом багатьох років головними причинами отримання низького врожаю олійних культур є недотримання агротехніки та великі втрати від шкідливих організмів, що складають 30–40 % і більше, тому розробка ефективної, науково обґрунтованої системи захисту посівів при сучасних технологіях вирощування виходить на перше місце.